

cum gratia per se efficaci tam connexa sunt, ut sola ad dirimendam disputationem sufficiant.

Tandem in Veterum scriptis paucissimæ quidem, sed exquisitæ occurrunt sententiæ, quæ plus satis testentur quid de gratia efficaci crederent. Nonnullæ sunt in medium proferendæ.

1º. Gratia à Tertulliano dicitur *potentior natura, habens in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii potestatem.* (*Lib. de anima, cap. 21. pag. 279. edit. an. 1675.*)

2º. S. Cyprianus: *Dominus adjuvat dimicantes, vincentes coronat, ... remunerans in nobis quicquid ipse præstitit, & honorans quod ipse perficit.* (*Epist. 77. pag. 160. edit. Baluz.*)

3º. S. Basilius: *Cum ait Apostolus: in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos, indicat auxilium quod per imperium suæ potentiae operatur in nobis* (*Lib. de Spiritu Sancto, cap. 8. n. 18.*) Sic etiam declarat idem Doctor: *Quodcumque ad nos ex divinâ potestate bonum venerit, omnia in nobis efficientis gratiæ opus esse dicimus.* (*Ep. 38. ad Gregor. n. 4.*)

4º. S. Gregorius Nazianzenus: *Docet Paulus quod ipsum etiam rectè velle divino auxilio indigeat; imo, ut rectius loquar, voluntas quoque ipsa & electio eorum quæ recta sunt, ... divinum quoddam beneficium est, atque à Dei benignitate manans: ... ita quoniam velle quoque ipsum à Deo est, optimo jure totum Deo assignavit* (*Apostolus.*) (*Tom. pag. 594. edit. an. 1630. orat. 31.*)

5º. S. Chrysostomus; *Multo difficilius est humanis rationibus persuadere libero arbitrio, (ut credat) quam operari naturam; ait etiam Deum eadem potentia quâ Christum suscitavit, nos quoque ad se trahere.* (*Homil. 3. in Epist. ad Ephes. n. 1. & 2.*) Denique docet Apostolum his verbis: *Quicumque Spiritu Dei aguntur, ostendere illum vitæ nostræ dominum esse, ut gubernatorem navigii,*

& aurigam bigæ equorum; nec modo corpus, sed & ipsum animam his habentis subjeci. (*Homil. 14. in Eph. ad Rom. n. 2.*)

Ex diversis illis textibus coalescit istud argumentum: Illi Patres gratiam per se efficacem excludere immerito accusantur, qui docent gratiæ liberum arbitrium subjeci: potentiorque esse vim ipsius, quam naturæ; Deum coronare quod ipse præstitit & perficit; Deum per imperium suæ potentiae operari in homine, & quicquid boni nobis inest, efficientis gratiæ opus esse; ipsam electionem eorum quæ recta sunt, Dei esse beneficium; Deum eadem potentia nos ad se trahere, quâ Christum suscitavit; Deum tum corporibus, tum animis nostris non minus dominari, quam nauclerum navigio, & aurigam curibus equorum: hæc sanè verba non possunt gratiæ versatili congruere; quæ humano arbitrio tanquam pedissequa subjecitur; sola proinde gratiam per se efficacem expriment, & quæ ipsummet contentum bonumque opus in nobis perficiat: atqui ita docent laudati Patres qui ante Pelagium floruerunt; ergo circa calumniam dici non possunt gratiam per se efficacem excludere.

Testimonia Patrum qui, post exortam Pelagianam hæresim, de Gratia scripsere.

Nunquam clarius elucet Doctrina Catholica quam ubi à malevolis hominibus impugnantur; improborum enim audacia pios doctosque viros excitat, ut antiquam fidem quam corrumpi vident, pro viribus tueantur. Scripturas diligentius evolvunt & meditantur, alia Religionis monumenta studiosius discutiunt, ut appareat non solum quid credendum sit, sed etiam quibus argumentis vetus doctrina nitatur. Undè fit ut, cum Hæreticorum sophismata solvenda sunt, quod obscurius creditum fuerat, enucleatius proponatur: *Didicimus*

enim, ait Augustinus, singulas quasque Hæreses intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones, contra quas diligentius defenderetur Scriptura divina, quam si nulla talis necessitas cogeret. (*Lib. de dono persever. cap. 20.*) Expedit igitur ut antiquam Ecclesiæ fidem, non in quibuscumque promiscuè scriptis, sed in eorum præsertim operibus quæramus, quos Deus Doctrinæ Catholicæ defensores suscitavit. Quopropter si perpetuam Ecclesiæ de natura gratiæ doctrinam cognoscere velis, consule imprimis Augustinum, quo duce de Pelagianis Ecclesia triumphavit.

Patrum igitur agmen venerabile ducet Augustinus, cujus de gratiæ doctrinam, ut jam diximus, semper ut suam agnovit & probavit Ecclesia. Cum autem quid de victricis gratiæ potentia sentiat, ex prolatis ipsius testimoniis jam pateat, pauca tantummodo sunt adjicienda.

Testimonia S. Augustini.

1°. Docet Justos ideo tentationes vincere, quia tantum Spiritum Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt; ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint: nam si.... nec Deus in eis operaretur ut vellent, inter toi & tantas tentationes infirmitate suâ voluntas ipsa succumberet (*Lib. de corrept. & grat. cap. 12. tom. 10. pag. 771.*) Gratiâ igitur agnoscit Augustinus, quæ operatur in Justis ut velint, quantum necesse est ad superandas tentationes: atqui hujusmodi gratia est per se efficax. Si enim gratiâ à voluntatis consensu suum obtineat effectum, & ab illius nutu suspendatur, certè non ideo vult homo, quia Deus operatur ut velit.

2°. Sic pergit Augustinus; Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur; & ideo, quâvis infirma, non deficeret, neque adversitate

aliquid vinceretur: (*Ibid.*) atqui profecto gratia illa quâ voluntas indeclinabiliter & insuperabiliter agitur, ex natura sua est efficax: insignia enim hæc verba gratiæ versatili nequaquam conveniunt, quæ suum à voluntate effectum expectat, nedum in eam insuperabiliter agat. Insuper gratia cujus efficacia pendet ex congruis circumstantiis, non ita voluntatem movet, ut omnem sive infirmitatem, sive adversitatem superet; siquidem eam non vinceret, si in aliis circumstantiis offerretur: atqui gratia quam defendit Augustinus, ita voluntatem firmat & roborat, ut certa sit quocumque loco & tempore, cujuslibet infirmitatis & tentationis superatio; ergo gratia illa, longè discrepat à Congruistarum gratia.

3°. Deus, inquit S. Doctor, de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit... habens humanorum cordium, quo placeret inclinandum omnipotentissimam potestatem. (*Ibid. cap. 14. n. 45.*) Atqui supremum illud in voluntates domicilium gratiam per se efficacem arguit, nec stare potest cum gratia versatili. Deus enim non potest de voluntatibus humanis quod vult, cum vult, per illam gratiam facere, quæ ipsa pendet à voluntate humana, ipsiusque consensum expectat, non autem operatur: atqui gratia versatilis pendet, &c.

4°. Sic interrogat: Quis porro eam impiè desipiat, ut dicat Deum malas hominum voluntates quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere? (*Enchir. cap. 98.*) Atqui hanc insipientiæ notam quomodo effugient gratiæ per se efficacis impugnatores? tum Molinistæ qui gratiæ efficaciam ex voluntatis arbitrio suspendunt; tum ipsimet Congruistæ. Cum enim gratiæ efficaciam ex eo repetant, quod in congruis circumstantiis concessa fuerit, & irritam fore vocationem existiment, nisi exploratis omnibus circumstantiis fieret, necesse est ut dicant Deum malas hominum voluntates non posse, quando

voluerit, & ubi voluerit, ad bonum convertere, sed nonnisi in quibusdam circumstantiis congruis.

5°. Quod fit à te, ipse (Deus) facit in te; nunquam fit à te, quod non ipse facit in te. (Serm. 56. cap. 5. n. 7.) Deus occultissimâ & efficacissimâ potestate convertit... secundum illud Apostoli: Deus operatur in nobis velle & perficere. (Lib. contra duas Epist. Pelagii, cap. 20.) Gratia illa quæ operatur in nobis velle & perficere, dicitur gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum; quod fides vera & catholica tenet semper Ecclesia. (Epist. 186. ad Paulinum, cap. 1. n. 3.)

Quid ergo petimus, nisi ut fiant ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes, ex oppugnantibus amantes? (Lib. 4. contra duas Epist. Pelagii, cap. 9. n. 26.) Certum est nos velle cum volumus; sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est.... Deus est qui operatur in nobis velle & perficere. Certum est nos facere cum faciamus; sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit: Faciam ut in justificationibus meis ambuletis. (Lib. de grat. & lib. arbit. cap. 16.) Denique asserit per gratiam dari, & possibilitatis profectum, & voluntatis affectum, & actionis effectum. (Lib. de grat. Christi, cap. 14. n. 15.)

Porro illa gratia per se est efficax, quæ voluntatis consensum non expectat, sed operatur, hominesque facit ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes; quæ nudam benè agendi potentiam non confert, sed & voluntatis affectum & actionis effectum; quæ suam ab humana voluntate efficaciam non mutatur, sed voluntati vires efficacissimas præbet; quæ sic facit in nobis quod fit à nobis, ut nunquam faciamus quod in nobis non facit: atqui hujusmodi gratiam in laudatis testimoniis & alibi passim prædicat Augustinus. Hinc illa tam frequens apud S. Doctorem oratio quam Pelagius ferre non poterat: Da (Domine) quod jubes, & jube quod vis.

Testimonia SS. Prosperi, Fulgentii, Remigii Lugdunensis, & Bernardi.

1°. S. Prosper, fidelissimus ille Augustini Discipulus, acerrimusque victicris gratiæ vindex, summum Dei in voluntates principatum ubique commendat, & gratiæ efficaciam. Celeberrimum est quod canit in carmine de ingratis. (Cap. 16.)

At verò omnipotens hominem cum gratia salvat, Ipsa suum consummat opus; cui tempus agendi Semper adest quæ gesta velit: non moribus illi Fit mora, non causis anceps suspenditur ullis.

Atqui obvius illorum verborum sensus est gratiam, suam ut effectum consequatur, neque à locis, neque à temporibus, neque ab hominum ingenii & moribus, aliisque circumstantiis pendere; uno verbo ex natura sua esse efficacem. Numquid enim hæc verba suum consummat opus, gratiæ versatili congruere possunt, quæ opus ipsa non perficit, tanquam omnipotens domina, sed liberi arbitrii consensum expectat, tanquam humilis famula.

2°. S. Fulgentius, *Ista gratia, inquit, quam Deus vasis misericordiæ gratis donat, ... hominis voluntatem non bonam invenit, sed facit... neque suscipitur aut diligitur, nisi hoc ipsa in corde hominis operetur; ergo & susceptio & desiderium gratiæ opus ipsius est gratiæ.* (Lib. 1. de veritate Prædestin. cap. 15.) Præterea quid est, inquit, *faciam ut faciatis, nisi mei erit operis omne bonum quod operati fueritis? ipse ergo facit ut faciamus, quo in nobis operante, sit omne bonum quod facimus.* (Lib. 1. ad Monimum, cap. 14.)

3°. S. Remigius Lugdunensis cum sua Ecclesia, sic testatur: *Bonum nostrum totum Dei est, quia totum ex Deo est, & nihil boni nostri nostrum est,*

quia nihil boni nostri ex nobis est. Ideo... omne bonum & totum Dei est donando, & totum nostrum sit accipiendo, ... totum itaque Deo est tribuendum, ... dum totum & ab illo inchoatur, & ab illo peragitur. (Lib. de tribus Epist. cap. 38.)

4°. Eandem sententiam aliis verbis reperire est apud S. Bernardum : Non partim gratia, partim liberum arbitrium ; sed totum singula opere individuo peragunt. Totum quidem hoc, & totum illa ; sed ut totum in illo, sic totum ex illa. (Lib. de grat. & libero arbitrio. cap. 14. n. 47.)

Itaque juxta laudatos Patres, totum opus bonum est à Deo, tanquam à causa efficiente : atqui longè aliter se res habet in sententia quæ nullam gratiam, præter versatilem, admittit. Sola enim boni agendi facilitas esset à Deo, non vero rectum opus bonusque consensus ; siquidem consensus non efficit, sed à voluntate expectat gratia versatile, ut toties diximus.

PROBATIO IV.

Ex illustrissimo Bossuet.

Clarissimus ille Meldensis Episcopus, quam defendimus gratiam à D. Richard Simon erroribus egregiè vindicat in opere eximio cui titulus : Défense de la Tradition & des SS. Peres. Ex plurimis tanti Præfatis testimonijs pauca seligimus.

Afin d'avoir tout pouvoir sur le cœur de l'homme, Dieu n'attend pas que l'homme le lui donne. Qu'ils disent donc (les Pélagiens) poursuit S. Augustin, & qu'ils entendent que par une puissance cachée, & aussi absolue qu'elle est ineffable, sans l'emprunter de personne, Dieu opere dans le cœur de l'homme toutes les bonnes volontés qu'il lui plaît. (Tom. 2. liv. 10. chap. 25. pag. 339. Edit. in. 4°. an. 1753.)

J. C.

J. C. a déclaré très-manifestement cette puissance dans cette priere qu'il fait pour S. Pierre : J'ai prié pour toi, afin que ta foi ne defaille point ... on ne doute pas que le Fils de Dieu n'ait été exaucé dans cette demande, ... ni par conséquent que ce libre arbitre si foible, par lequel dans quelques heures cet Apôtre devoit renier son Maître, après la priere de J. C., ne doit être fortifié en son temps, jusqu'à devenir invincible. (Ibid. chap. 26. pag. 399.)

Dire (avec M. Simon) que S. Augustin n'a établi que quelquefois une grace qui nous fasse agir efficacement, on en fera démenti à toutes les pages qu'on voudra ouvrir de ses divins écrits. Car par-tout cette efficace revient ... d'où il s'en suit que les Papes qui ont approuvé la doctrine de ce Pere, non seulement sur la grace, mais encore sur le libre arbitre, de gratia & libero arbitrio, ne peuvent l'avoir approuvée, que dans la présupposition d'une grace qui nous fasse agir efficacement. (Ibid. chap. 5. pag. 367.)

Cette grace qui tourne les cœurs comme il lui plaît, qu'on appelle par cette raison la grace efficace, parce qu'elle agit efficacement en nous, est par-tout l'objet de son aversion (de M. Simon) ... il l'appelle par dérision la grace efficace de S. Augustin, comme si ce Pere en étoit l'auteur ; au lieu que certainement on la trouve dans tous les Saints, & même dans S. Chrysostome, & qu'elle est aussi ancienne que les prières de l'Eglise, où elle se fait remarquer à toutes les pages. (Ibid. chap. 6. pag. 367 & 368.)

L'orient & l'occident parlent le même langage ; & toute l'Eglise attribue à une grace toute puissante le commencement avec toute la suite de la piété (Ibid. chap. 12. pag. 377.)

C'est la foi de l'Eglise Catholique, qu'il faut demander à Dieu tous les actes de notre liberté jusqu'à la pierre, par où l'on obtient tous les autres. Tom. III.

tres; & par conséquent qu'il les forme tous, & qu'il forme en particulier, & par une grace spéciale, l'acte de prier dans ceux qui le font. (Ibid. chap. 22. pag. 394.)

Le sentiment par lequel on reconnoît une grace qui fait croire, qui fait agir, c'est-à-dire, qui convertit effectivement le cœur de l'homme, n'est pas une opinion particulière, mais la foi de toute l'Eglise. (Ibid. chap. 9. pag. 372.)

il n'y a qu'à recueillir en peu de paroles les prières de l'Eglise, pour y voir ce qu'elle a cru de l'efficacité de la grace ... On demande à Dieu qu'il donne de croire, qu'il donne d'aimer, qu'il donne de persévérer jusqu'à la fin dans son amour... l'effet qu'on attend de cette prière, n'est pas seulement qu'on puisse aimer, qu'on puisse croire, mais que Dieu agisse de sorte qu'on aime, qu'on croie. Or c'est un principe certain de S. Augustin, mais évident de soi-même, qu'on ne demande à Dieu que ce qu'on croit qu'il fait. Autrement, dit le même Père, la prière seroit illusoire, irritoria. On croit donc sérieusement ... que Dieu fait véritablement tout cela, & ces demandes sont fondées sur la foi. On les fait en Occident comme en Orient, & dès l'origine du Christianisme: c'est donc la foi de tous les temps, comme celle de tous les lieux, quod ubique, quod semper, en un mot, la foi Catholique. (Ibid. chap. 14. pag. 382.)

Ex luculentis vero his testimoniis sequitur istud argumentum: gratiæ per se efficaci nomine eam intelligimus, cujus potestate non minus absolutâ, quam occultâ. Deus quoscumque velit motus voluntatis in homine operatur; quæ liberum arbitrium ita roborat, ut *invictum* fiat; quæ in nobis agit efficaciter; cujus omnipotenti virtuti, & initium, & omnes pietatis progressus attribuit universa Ecclesia; quæ tandem credendi & diligendi non potentiam tantum confert; sed ipsam fidem, ipsamque sanctam dilectionem in nobis

operatur: atqui hujusmodi gratiam à clarissimo Bossuet defendi liquet ex testimoniis modo prolatis; ergo licet Præsul illustrissimus à gratiæ per se efficaci vocibus abstinuerit, doctrinam tamen defendit quam eo nomine intellegimus.

Mentem suam clarius aperit in Tractatu de libero arbitrio, ubi strenuum vindicem sese exhibet præmotionis physicæ & decretorum per se efficacium. Cum gratia vero per se efficaci indivulsè colligata sunt hujusmodi decreta. Ibidem sic refellit Theologorum sententiam, qui docent opus esse ut Deus hominis ingenium, mores, locorum temporumque circumstantias exploret, ne gratia suo fraudetur effectu: Comme la volonté de Dieu n'a besoin que d'elle-même pour accomplir tout ce qu'elle ordonne, il n'est pas besoin de rien mettre entre elle & son effet. Elle l'atteint immédiatement, & dans son fond, & dans toutes les qualités qui lui conviennent; & on se tourmente vainement, en cherchant à Dieu des moyens par lesquels il fasse ce qu'il veut; puisque dès-là qu'il veut, ce qu'il veut existe. Ainsi, dès qu'on présuppose que Dieu ordonne dès l'éternité, qu'une chose soit dans le temps; dès-là, sans autre moyen, elle sera: car quel meilleur moyen peut-on trouver, pour faire qu'une chose soit, que sa propre cause? Or la cause de tout ce qui est, c'est la volonté de Dieu; & nous ne concevons rien en lui, par où il fasse tout ce qu'il lui plaît, si ce n'est que sa volonté est d'elle-même très-efficace. (Traité du libre arbitre, tom. 10. pag. 410.)

Hæc aliæque innumera præstantissimi Auctoris testimonia gratiam ex se efficacem tam disertè expriment, ut de illius mente dubitare nullo modo possit, qui liberum à præjudiciis animum habuerit.

Solvuntur objecta.

Objicies 1°. Ea sententia anteferenda est, quæ facillimè libertatem cum Dei gratia conciliat; illa autem rejicienda, quæ difficultatem auget, nedum auferat: atqui doctrina gratiæ per se efficacia, dum ex una parte divinæ voluntatis omnipotentiam commendat, ex altera parte humanæ libertati summoperè est injuriosa, vixque cum illa consociari potest; contra vero qui gratiæ efficaciam ab humanæ voluntatis consensu repetunt, mirâ quâdam facilitate nodos omnes resolvunt, sicque gratiam Dei necessariam profitentur, ut hominis libertatem in tuto constituent; ergo anteferenda est ipsorum opinio. En argumentum quo potissimum gloriari solent adversarii.

Resp. 1°. Omnes gratiæ ex se efficacia impugnatore unâ voce conqueri, quod ea cum humana libertate conciliari non possit; sed in hac parte consentiunt cum veteribus divinæ gratiæ hostibus. Nam eadem fuit adversus Augustinum Pelagianorum & Semipelagianorum querela, quod fatalem quamdam induceret necessitatem, nihilque voluntati agendum permetteret. Eam tamen ob causam deterritus non fuit S. Doctor, quominus summam gratiæ potentiam prædicaret. Confitetur quidem gratiæ & libertatis concordiam rem esse captu difficillimam, ita ut *quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur, quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* (Lib. de grat. Christi, contra relag. cap. 47. n. 52.) Sed non idcirco fas esse putat alterutrum in dubium revocare: tum quia utriusque Scriptura suffragatur; tum quia Deus, cum sit omnipotens ac summè sapiens, id potest quod mente non assequitur, novitque operationem gratiæ cum libero arbitrio consociare. Hujus ergo concordie difficultas nostram confirmat sententiam,

non labefactat. Doctrina vero quæ tantam in hac parte facilitatem quasi ostendat, in novitatis & falsitatis suspicionem merito incurrit; nam, juxta SS. Patres, gratiæ & liberi arbitrii consensionem animo assequi prorsus arduum est: atqui in sententia congruæ & versatilis gratiæ evanescit omnis difficultas, omniaque plana sunt, ut ipsius Patroni non fatentur tantum, sed etiam gloriantur. Quis enim adeo sit hebes & stupidus, ut putet liberum arbitrium eâ gratiâ lædi, quæ suam à libero arbitrio efficaciam expectat & quasi emendicat?

Resp. 2°. Neg. maj. Quamvis enim in quæstionibus quæ ad scientias naturales spectant, locum habeat argumentum à majori facilitate petendum, certè in iis non valet quæ ad sacram Theologiam pertinent. In his enim tractandis non quæritur quid facilius, sed quid veritati, autoritati, traditioni magis consentaneum sit: atqui divinam gratiam esse ex naturâ suâ efficacem, & ab hominis arbitrio minimè suspensam, res est compta ex Scripturis, ex solemnibus & antiquis Ecclesiæ orationibus, ex SS. Patribus; non ideo igitur deferenda est, quod opinio contraria in gratia & libertate simul conciliandis plus facilitatis videatur asserre. Non licet enim quod apertum est negare, quia assequi non possumus quod occultum est.

Resp. 3° Quamvis gratiæ per se efficacia cum humana libertate consensio humani ingenii industriam & sagacitatem effugiat, non tamen existimanda est impossibilis, ut nonnullis exemplis suaderi potest. 1°. Virtus divina quæ canonicis Scriptoribus aderat, eosque dirigebat, ita per se efficax fuit, ut repugnet eos in conscribendis sacris voluminibus errasse: atqui tamen nemo dixerit eos necessitate compulsos fuisse, & libertate inter scribendum destitutos. 2°. Æternum Dei decretum quo electos suos ad gloriam destinavit, ita tum illorum salute devinctum est, ut omnino

repugnet electum damnari. *Electorum enim*; ait S. Augustinus, *si quisquam perit, vicio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perit, quia nullā re vincitur Deus.* (Lib. de corrept. & grat. cap. 7. num. 14.) Atqui nihiloominus electos liberē salvari fidei dogma est.

Quamvis igitur difficile sit humanam libertatem cum divinæ gratiæ efficacia componere, non tamen impossibilis existimari debet hæc concordia. Deus enim cujus summa est potentia & sapientia, potest, licet modum non assequamur, suæ gratiæ per se efficacis operationem libero arbitrio sic attemperare, ut integra remaneant utriusque jura.

Inst. Libertas cum ea gratia conciliari nullo modo potest, cui dissentire voluntas nequit; atqui gratiæ ex se efficaci voluntas dissentire nequit; ergo libertas cum hujusmodi gratia conciliari nullo modo potest.

Resp. Neg. min. 1°. Enim Concilium Tridentinum sic definit: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, neque posse dissentire, si velit, anathema sit.* (Sess. 9. de justificat. can. 4.) Atqui hæc fuit Concilii mens, ut staueret hominem posse gratiæ ex se efficaci dissentire. Per laudatum enim decretum profligatur Lutheri & Calvinii doctrina: atqui hæc fuit utriusque illius Hæretici doctrina, ut penes hominem non esset gratiæ per se efficaci dissentire. Nunquam scilicet eo dementiæ venerunt, ut existimarent non posse hominem suum gratiæ versatili consensum denegare; siquidem ad nutum liberi arbitrii flexibilis est, suamque ab illo mutuatur efficaciam; ergo illud fuit Synodi Tridentinæ consilium, ut definiret hominem posse gratiæ ex se efficaci dissentire, nec alio spectare potest illius decretum.

2°. S. Augustinus. *Profecto*, inquit, & ipsum velle credere Deus operatur in homine, & in om-

nibus misericordia ejus prævenit nos; consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire ... propriæ voluntatis est. (Lib. de spiritu & littera, cap. 34.) Ibi agitur de gratiæ ex se efficaci, per quam scilicet Deus & ipsum velle operatur in homine: atqui tamen docet Augustinus huic gratiæ consentire, vel dissentire hominem posse; ergo, &c.

3°. Hæc abjiciendæ gratiæ potestas oritur ex eo quod gratia, cujuscumque sit efficaciam, non impediatur quin intellectus in rebus quæ cupiditatem fovent ac nutriunt, boni speciem apprehendat. Neque enim gratia innatam ad malum proclivitatem tollit, neque tantâ virtutis delectatione animum perfundit, ut ipsius capacitatem exhaustat, nihilque amplius homini superlit appetendum. Nihil est quod naturale hominis desiderium penitus expleat, præter summi boni possessionem; licet ergo, movente gratiâ, virtus delectabilis fiat, nondum tamen perfectè beatus homo, & intellectus renitente concupiscentiâ delusus, vitium sub aliqua boni specie exhibere potest. Sic autem informata est voluntas, ut amare & prosequi possit quidquid vel tenuissimo bonitatis colore imbutum apparet; quæ ergo mortalem hanc vitam agimus, nobis semper inest vera, sed misera, gratiæ quantumvis efficaci, dissentendi potestas, vitii que prosequendi; nec eam prius exuemus, quàm æternâ felicitate perfruamur.

Inst. Nemo potest divinæ voluntati resistere: *Non est dubitandum*, inquit Augustinus, *voluntati Dei ... humanas voluntates non posse resistere.* (Lib. de corrept. & grat. cap. 14.) Ergo, cum gratia quam defendimus suam habeat ex voluntate divina efficaciam, nemo potest ab ea dissentire.

Resp. Neg. conseq. Ex eodem principio contrarium prorsus inferimus; hoc scilicet modo: Ita omnipotens est Dei voluntas, ut nemo ipsi repugnare valeat, eamque suo effectu fraudare: atqui Deus gratiam boni consensus efficaciter inspirat.

do, non solum vult hominem consentire, sed etiam liberè consentire; non modo vult hominem benè operari, sed vult quoque eum posse malè agere; ergo cum volenti Deo reluctari nemo possit, sequitur hominem, gratià quantumvis efficaci donatum, ita liberè agere, ut simul possit non agere, ac proindè gratià moventi dissentire, quia sic vult Deus cujus efficacissima est voluntas. *Dicendum*, ait S. Thomas, quod in hoc ipso quod nihil voluntati divinæ resistit, sequitur quod non solum fiant ea quæ Deus vult fieri: sed quod fiant contingenter (id est, liberè) vel necessario quæ sic vult fieri. (I. part. q. 10. art. 8. ad 2.) Jam dixerat: Vult quædam fieri Deus necessario, quædam contingenter, sive liberè. (*Ibid. in corp.*)

Simili ratiocinio utitur Bossuet, qui in sæculo proximè elapso Ecclesiæ Gallicanæ splendidius lumen fuit & ornamentum: Cette efficace (de la volonté divine) est si grande, que non seulement les choses sont absolument, dès-là que Dieu veut qu'elles soient; mais encore qu'elles sont telles, dès que Dieu veut qu'elles soient telles... Il ne veut pas les choses en général seulement; il les veut dans tout leur être, dans toutes leurs propriétés... Comme donc un homme est, dès-là que Dieu veut qu'il soit; il est libre, dès-là que Dieu veut qu'il soit libre, & il agit librement, dès-là que Dieu veut qu'il agisse librement; & il fait librement telle & telle action, dès-là que Dieu le veut ainsi... Le moyen infaillible de faire non seulement que les choses soient, mais qu'elles soient librement, c'est que Dieu veuille non seulement qu'elles soient, mais qu'elles soient librement: parce que Dieu étant maître souverain de tout ce qui est ou libre ou non libre, tout ce qu'il veut est comme il le veut... En ce peu de mots sont compris tous les moyens d'accorder la liberté de toutes nos actions avec la volonté absolue de Dieu... En effet comme Dieu fait en toutes choses ce qui est être ou perfection, si être libre est

quelque chose & quelque perfection en chaque acte, Dieu y fait cela même qu'on appelle libre; & il ne faut point objecter que le propre de l'exercice de la liberté, c'est de venir seulement de la liberté même. Car cela seroit véritable, si la liberté de l'homme étoit une liberté première & indépendante, & non une liberté découlée d'ailleurs. (*Traité du lib. arb. chap. 8.*) Quanta est in his Bossuet verbis dignitas! quàm mirificè supremam Dei majestatem summamque potentiam rerum omnium effectricem commendat!

Urgebis: Illa potentia merum est figmentum, quam repugnat in actum erumpere: atqui repugnat potentiam à gratià per se efficaci dissentendi in actum erumpere; siquidem tunc gratià ex natura sua efficax suo effectu spoliaretur; quod absurdum est; ergo, &c.

Resp. Neg. maj. Nunquid enim fictitia est potentia quam habet electus quisque salutem non obtinendi? Atqui tamen repugnat hanc in actum erumpere. Numquid fictitia est potentia gratiæ congruæ dissentendi? Atqui tamen repugnat eam in actum prodire; siquidem humanæ voluntatis consensus fuit à Deo prævisus. Numquid fictitia est potestas tacendi dum loquor? Atqui tamen repugnat eam à me exerceri, ita ut simul taceam & loquar. Ergo pariter fictitia non est potentia gratiæ ex se efficacem respuendi, quamvis repugnet hanc potentiam in actum unquam erumpere; ideo autem fingi non potest hominem hujusmodi gratiæ unquam esse dissenturum, quia Deus tantam boni propositi dilectionem, tantamque delectationem inspirat, ut animus omnem dissentendi voluntatem abjiciat & reluctantem concupiscentiam superet.

Objic. 2°. Illa doctrina rejicienda est, ex qua manifestè sequitur injustas fore reprehensiones, quibus homines ad bonum incitari solent; atqui illud incommodum sequitur ex doctrina gratiæ per

se efficacis. Qui enim corripitur quod bonum ali-
quod non fecerit, merito reponere potest se cul-
pandum non esse, cum ipsi defuerit gratia ad bene
agendum necessaria, nempe gratia per se efficax
quæ dat velle & perficere; ergo, &c.

Resp. 1°. Hoc argumenti genus jam à Semi-
pelagianis & à monachis Adrumetinis fuisse pro-
positum adversus gratiæ divinæ efficaciam. Quod
ut solveret Augustinus, librum de correptione &
gratia scripsit. *Cum ipsa voluntas, inquebant, à
Domino præparetur, cur me corripis quia vides me
ejus præcepta facere nolle, & non potius ipsum
rogas ut in me opereatur & velle? (Lib. de corrept.
& grat. cap. 4.)*

Resp. 2°. Neg. min. Merito corripitur quisquis
præceptum omittit: vel enim aliquam habuit gra-
tiam, vel nullam; si quam habuerit, licet par-
vam, hominis vitio imputandum est, quod gratia
illa totam suam non obtinuerit effectum, quia
nempe ipsius efficaciam nimis rebellem & contu-
macem opposuit voluntatem; si vero nullam ha-
buerit gratiam, illud ipsius culpæ tum originali,
tum actuali tribuendum est. Præterea mandata
homini lapsio, etiam sine gratiâ, possibile sunt,
ut ostendimus; merito igitur & jure culpandus
est quisquis ea violaverit.

Objic. 3°. Illa doctrina procul arcenda est, quæ
homines in fœcordiam & desperationem adducit,
& in omnibus virtutis studium salutisque curam ac
solicitudinem extinguit: atqui hoc vitio laborat
doctrina gratiæ ex se efficacis, unusquisque enim
sic apud semetipsum ratiocinari potest: Vel Deus
gratiam efficacem mihi dabit ad perseverandum,
vel non dabit; nam alterutrum irrevocabili decreto
fancitum est; si primum, certa est salus; si secun-
dum, de salute mea actum est & conclamatum,
nihilque de ipsa sollicitus esse debeo.

Resp. 1°. Istas recentiorum querelas Massilien-
sum Semipelagianorum argutus esse confirmes.

Conquerebantur enim doctrinam Augustini, &
*lapsis curam resurgendi admittere, & sanctis occa-
sionem teporis asserre ... removere omnem indu-
triam, &c. (Prosper. ad August. inter Epist. Aug. epist.
225.)* Nunquid hujusmodi criminationes Augus-
tino totiùs impegerunt Semipelagiani, si non aliata
propugnassent gratiam, quàm versatilem?

Resp. 2°. Idem argumentum adversus Congruis-
tas urgeri posse hoc modo: Vel Deus gratiam
congruam mihi dabit ad perseverandum, vel non
dabit; si primum, tuta est salus, siquidem hujus-
modi gratia suum effectum certo consequitur; si
secundum, desperata est salus, & nequicquam
bonis operibus vacarem; superest igitur ut volup-
tatibus indulgeam.

Resp. 3°. Neg. min. Nedum enim doctrina
gratiæ ex se efficacis in desperationem nos conjici-
at, in spem animum erigit: totam enim in om-
nipotente Deo collocat, salutemque nostram ei
committit, *cui volenti salvum facere, inquit Au-
gustinus, nullum hominis resistit liberum arbitrium.
Sic enim velle nolle in volentis aut nolentis est
potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec
superet potestatem. (Lib. de corrept. & grat. cap. 14.)*
Quantacumque igitur sit hominis ad bonum infir-
mitas, & ad malum propensio; quantumvis gratiæ
reluctetur cupiditas, scimus potentiorum esse Dei
gratiam eumque, superatis omnibus obstaculis,
in nobis operaturum quidquid in nobis perficere
decreverit. Hæc fiduciâ innixus Apostolus, *omnia
possum, inquebat, in eo qui me confortat. (Phillip.
4. 13.)*

Spem itaque gratiâ efficaci fundatam habemus,
sicut anchoram animæ tutam & firmam. Doctrina
vero gratiæ versatilis ad mentis abjectionem &
desperationem adducit; non enim in Deo, sed in
aobis infirmis & imbecillibus fiduciam nostram
constituit, totumque salutis negotium libero com-
mittit arbitrio, cujus tanta est inconstantia, tanta

instabilitas, tantaque ad malum proclivitas. Si ergo gratia versatilis ad bonum opus à libero arbitrio flectenda est, quis speret se inter tot pericula, tentationes, obstacula, id facturum? Ergo non nostra, sed adversariorum sententia spem imminuit & frangit.

Deindè salutarem incutit metum doctrina gratiæ efficacis, dum nos admonet nostræ infirmitatis & indignitatis; infirmitatis quidem quæ tanta est, ut sine præpotenti gratiâ nihil unquam verè boni acturi simus; indignitatis vero, quoniam Deus operatur & velle & perficere, non pro meritis nostris, sed pro bona voluntate. (Philip. 2. 13.) Quod perpendentes, cum metu & tremore salutem nostram operamur; ergo in fociordiam non adducit, nec omnem sollicitudinem excludit quam defendimus sententia.

CAPUT II.

In quo sita sit Gratiæ efficacia.

QUÆSTIO hæc Molinistas & Congruistas minimè spectat; ex ipsorum enim doctrina superius exposita sequitur, eos gratiam admittere non re, sed nomine tantum efficacem. Quæ gratiæ tribuenda est virtus, hanc totam in liberum arbitrium refundunt. De proposita autem quæstione quadruplex potissimum est opinio, nempe Thomassini, Augustinianorum, Thomistarum, & Theologorum qui Augustinianos & Thomistas simul conciliant; de iis opinionibus breviter differendum est tribus in articulis.

ARTICULUS PRIMUS.

De Thomassini sententia.

Doctissimus ille Oratorii Domini Jesu Presbyter, divinæ gratiæ efficaciam reponit in multitudine, collectione & veluti conspiratione plurium Dei auxiliorum, tum interiorum, tum exteriorum. Licet enim, inquit, hæc auxilia sigillatim sumpta, voluntatis consensum certo non obtineant, eorum tamen coacervatio obstinatos quoslibet ita fatigat, & contumacem animam ita frangit, ut voluntatem quo Deus vocat non minus insuperabiliter impellat, quàm per se efficax Dei motio. Quemadmodum justus potest singula declinare peccata venialia, non tamen omnia; ita, juxta Thomassinum, potest voluntas his singulis gratiæ auxiliis resistere, non autem universis.

Refellitur hæc opinio: hujus enim assertores mediam voluntati insistere viam inter Molinistas & gratiæ per se efficacis vindices: at scopum sibi propositum non assequuntur. Nam, præsentem gratiâ, vel liberum arbitrium ad ea, vel à seipso primo determinatur; si priùs, gratia est per se efficax, ut satis liquet; si posterius, amplectenda est opinio Moliniana quæ libero arbitrio tribuit principatum in genere causæ efficientis: atqui Theologi quos hic impugnamus, gratiam ex natura sua efficacem repudiant ut libertati inimicam; ergo ad Molinistarum partes sese recipiant necesse est, quas supra profligavimus.

Præterea quotcumque congerantur auxilia, si ea seorsim spectes, nullum est juxta Thomassinum, quod voluntatis consensum certo obtineat. Non repugnat enim hominem primo impulsui resistere, secundo etiam & tertio, sicque deinceps; cum igitur ultimum auxilium ejusdem sit naturæ, non